

ביאורים

הרכיב העומד במרכז חייו של כל עובד ה' הוא התורה.

התורה מקיפה את כל חייו, הן את העולם המעשי והן את העולם המחשבתי והמימדי. מבחינת העולם המעשי קיום מצוות התורה מלוות אותו 'מסביב לשעון', ומדריכות אותו לגבי המעשה האסור והמעשה המותר: 'בשבתך בבייתך ובלכתך בדרך ובשכרך ובקומך'. מצד העולם המחשבתי והמימדי: התורה מדריכה את אדם לחשיבה ישרה ונכונה, לדרך ההתעלות במידות טובות וכדומה. מרכזיותה של התורה וחשיבותה מביאים את חז"ל לעסוק בהסברים על אמיתות התורה, על היותה תורה אלוהית ועל היותה מהותית לחיינו ועוד.

רבי יוסף אלבו מייחס חשיבות עליונה לעניין זה, ומסביר כאן מדוע מסירת התורה לעם ישראל הוא עניין שאמיתותו מוכחת היטב.

ישנן שתי בחינות שדרכן ניתן להוכיח את אמיתות התורה. האחת מצד התורה עצמה, תכניה ועיקריה, כאשר הם נבחנים מול עיקרי האמונה וענפיהם על פי מה שלמדנו לעיל. השנייה שבה הוא עוסק כאן, היא מצד השליח שמסר את התורה, הוא מלמד אותנו שכדי לאמת באופן מוחלט את הנבואה, לא די בהוכחה על המופתים שעשה הנביא, אלא יש לאמת את הנבואות עצמן על ידי ראייה של הנבואה או של התגשמותה באופן מעשי.

להבנת העניין הוא פותח במשל שמלמד אותנו פרק באופן בו ניתן לאמת דבר שאנו רוצים לבדוק את אמיתותו. לשם כך הוא מחלק בין שני סוגים של ראיות. הסוג הראשון הוא ראייה על עצם הדבר, מתוך מבט לעומק על הדבר עצמו או על פעולותיו. הסוג השני הוא ראייה על האדם שעושה את אותו דבר, על גדלותו ויכולותיו. הסוג הראשון של הראיות, הוא הסוג המהותי והמוכח ביותר. בסוג זה העיסוק הוא בבדיקת הדבר עצמו, ונעשה מתוך שאנו רואים את הדברים בעינינו את יכולותיו ופעולותו. לעומת זאת הסוג השני של הראיות, יכול אולי לספק לנו מבט על היכולות והגדלות של מי שיצר את הדבר, אך לא מהווה עדות גמורה על הדבר עצמו.

על פי זה יסביר רבי יוסף אלבו בהמשך הדברים, כיצד ניתנה התורה באופן שיהיו לעם ישראל ראיות על אמיתותה של התורה ועל היותה תורה אלוהית.

הרחבות

• שיטת הכוזרי בביסוס האמונה

פי התאמות היות התורה אלוהית, הוא משני צדדים: מצד הדת בעצמה ומצד השליח. רבי יהודה הלוי הולך בדרך אחרת בהסבר הדרך לאמונה. לאחר שמלך כוזר שואל את החבר על דתו הוא עונה לו באופן הבא: "אמר לו החבר: אנחנו מאמינים באלוהי אברהם יצחק ויעקב המוציא את בני ישראל ממצרים באותות ובמופתים ובמסות, והמכלכלם במדבר, והמנחילם את ארץ כנען, אחר אשר העבירם את הים והירדן במופתים גדולים, ושלח משה בתורתו, ואחר כך כמה אלפי נביאים אחריו מזהירים על תורתו, מיעדים בגמול הטוב לשומרה, ועונש הקשה לממרה אותה. ואנחנו מאמינים בכל מה שכתוב בתורה, והדברים ארוכים". מלך כוזר מתאכזב מתשובת החבר, ותמה מדוע הוא לא מזכיר את בריאת העולם ואת הבורא: "והלא היה לך לומר יהודי, כי אתה מאמין בבורא העולם, ומסדרו ומנהיגו, ובמי שבראך והטריףך והדומה לספורים האלה, אשר הם טענת כל מי שיש לו דת". החבר מסביר את עמדתו: "זה שאתה אומר היא הדת ההקשית המנהגית, מביא אליה העיון, ונכנסים בה ספקות רבות... אבל פתיחת דברי היא המופת, ועוד כי היא הראייה, אין צריך עמה לא ראייה ולא מופת" [כוזרי א-יא-טו]. רייה"ל מסביר שאין הוא מבסס את אמונתו על הוכחות שכליות כיוון שאין הם מביאים לאמונה ברורה ללא ספקות. לעומת זאת, ההשגחה האלוהית הגלויה על עם ישראל היא מקור איתן ודאי לאמונה (ראה 'בין הכוזרי לרמב"ם' עמ' לד-לה).

**לעילוי נשמת מרן הרב אברהם יצחק הכהן בן הרב שלמה זלמן קוק זצ"ל
להצלחת נתנאל ברוך בן שרה הי"ו**

פרק שמונה-עשר

וְרָאוּ שֶׁנִּשְׁאָל וְנֹאמְרוּ: אַחַר שֶׁאַנְחֵנוּ נִמְצָא דָתוֹת הַרְבֵּה נִקְרְאוֹת "אֱלֹהִיּוֹת", וְהַקְבָּלָה נִמְשָׁכֶת בְּכָל אַחַת מֵהֶן לְבַעֲלֵי הַדָּת הַהִיא – בְּמֵה יִדְעוּ, אֲפֹא, הַהֲבָדֵל בֵּין הַדָּת הָאֱלֹהִית הָאֲמִתִּית וּבֵין הַדָּת הַמְצִיפֶת הַטּוֹעֵנֶת שֶׁהִיא אֱלֹהִית, מִתְדַמָּה אֶל הָאֱלֹהִית וְאֵינָה אֱלֹהִית?

וְאָמְרוּ: כִּי הַתְּאֻמֹּת הַיּוֹת הַתּוֹרָה אֱלֹהִית, הוּא מִשְׁנֵי צְדָדִים: מִצַּד-הַדָּת בְּעֲצֻמָּה וּמִצַּד-הַשְּׁלִיחַ. אֹלָם אֲשֶׁר מִצַּד-הַדָּת בְּעֲצֻמָּה – הִנֵּה הוּא שִׁיבְחָנוּ הַשְּׁלֵשָׁה-עֶקְרִים שֶׁכִּתְבָנוּ עִם הַשְּׂרָשִׁים הַמְסַתְעָפִים מֵהֶם עַל-הַדֶּרֶךְ שֶׁכִּתְבָנוּ לְמַעַלָּה [פט"ו]. וְאִם אֵינָה חוֹלֶקֶת עַל שׁוּם-עֶקֶר מִהֶעֱקָרִים וְלֹא עַל שׁוּם-שֶׂרֶשׁ מִן הַשְּׂרָשִׁים הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם אֹ הַנִּתְלִים בָּהֶם – הִנֵּה הִיא אֱלֹהִית; וְאִם לֹא – הִנֵּה הִיא מְצִיפֶת וּמִתְדַמָּה בְּאֱלֹהִית. וְאֹלָם אֲשֶׁר מִצַּד-הַשְּׁלִיחַ – הִנֵּה הוּא בְּשִׁיתְאֻמֹּת הַגְּעֵת הַנְּבוּאָה אֶל הַנְּבִיאִים וְהַיּוֹתוֹ שְׁלִיחַ לְהַנְתֵּן דָּת עַל-יָדוֹ, אֲמוּת עֲצֻמִּי. וְזֶה, כִּי אֲמוּת הַדְּבָר, עַל-שְׁנֵי פָנִים: אִם אֲמוּת עֲצֻמִּי וְאִם אֲמוּת בְּלִת־עֲצֻמִּי. וְהָאֲמוּת הַעֲצֻמִּי הוּא שִׁיתְאֻמֹּת הַדְּבָר, אִם מִצַּד-סְבוּתָיו וְאִם מִצַּד-סְגֻלוֹתָיו הַעֲצֻמִּי; וְהָאֲמוּת הַבְּלִת־עֲצֻמִּי הוּא שִׁיתְאֻמֹּת הַדְּבָר אֲמוּת מְקַרִּי, לֹא מִצַּד-סְבוּתָיו וְלֹא מִצַּד-סְגֻלוֹתָיו הַעֲצֻמִּי.

וְהַמְשַׁל בְּזֶה: שְׁנֵי רוֹקְחִים שֶׁהוֹבְאוּ לְפָנָי חֲכָמֵי הַרְפּוּאָה לַעֲשׂוֹת מְרֻקַּחַת הַתְּרִיא"ק הַגְּדוֹל; וְאָמַר הָאֶחָד כִּי הוּא יִרְקַח הַתְּרִיא"ק רְקוּחַ יָפֵה, מְצִיל מִכָּל סְמֵי הַפְּנוֹת, הַחֲמִים וְהַקְּרִים, וּמְכַל מִינֵי הָאֲרָסִים; בְּרָאִיה – שֶׁהוּא יִרְאֶה לְפָנֵיהֶם בְּשֶׁר הָאֲפָעָה וְכָל הַסְּמִים הָרְאוּיִים לְכַנֵּס בַּתְּרִיא"ק, וַיִּנְסֶה סְגֻלוֹת כָּל הַסְּמִים הַפְּשׁוּטִים וְכַחוֹתֵיהֶם, אֶחָד-אֶחָד, לְפָנֵיהֶם. וַעֲשֶׂה כֵן – שֶׁנִּסֶּה לְפָנֵיהֶם כָּל הַסְּמִים, וְהַקְּרוּ כָּל־שְׂאִין בָּהֶם חֲשֵׁשׁ זִיּוּף, כִּי אֵין סִפְקַ שֶׁהַתְּרִיא"ק שֶׁנַּעֲשָׂה עַל זֶה-הַדֶּרֶךְ אֵין בּוֹ חֲשֵׁשׁ-זִיּוּף, אַחַר שֶׁנִּתֵּן הַרוֹקַח הַהוּא אֲמוּת עֲצֻמִּי אֲלָיו. וְכֵן אִם יֹאמֶר שֶׁהַתְּרִיא"ק אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הוּא טוֹב, בְּרָאִיה שֶׁהוּא יִרְפֵּא כָּל הַחוֹלִים מִכָּל מִינֵי הַתְּחַלּוּאִים וְסְמֵי הַפְּנוֹת שֶׁרְאוּי לְרַפְּאוֹת בַּתְּרִיא"ק, וַעֲשֶׂה כֵן – שֶׁאֵין סִפְקַ, גַּם-כֵּן, שֶׁהָאֲמוּת הַזֶּה טוֹב, אַחַר שֶׁאֲמוּת הַיּוֹת הַתְּרִיא"ק אֲמִתִּי מִצַּד-סְגֻלוֹתָיו הַעֲצֻמִּי. וְאֶף-עַל-פִּי שֶׁאֵין הָאֲמוּת הַזֶּה חִזְק פְּרָאשׁוֹן שֶׁאֲמִתִּי הַדְּבָר מִצַּד-סְבוּתָיו – הִנֵּה שְׁנֵיהֶם אֲמוּת עֲצֻמִּי אֶל הַתְּרִיא"ק, שֶׁאֵי-אֶפְשֶׁר שִׁיְהִיהַ בּוֹ שׁוּם-זִיּוּף.

וְהַרוֹקַח הַשְּׁנִי אָמַר כִּי הוּא יַעֲשֶׂה הַתְּרִיא"ק מוֹעִיל מִכָּל סְמֵי הַפְּנוֹת, בְּרָאִיה שֶׁהוּא יִלְךְ בְּמוֹ-אֵשׁ וְלֹא יִכְוֶה, אוֹ יִלְךְ עַל-פְּנֵי הַמַּיִם וְלֹא יִטְבַּע. כִּי אֶף-עַל-פִּי שֶׁיַּעֲשֶׂה כֵן לְעֵינֵי הָעַמִּים וְהַשְּׂרָרִים וְלְפָנֵי כָּל הַחֲכָמִים, אֵין זֶה רָאִיה עֲצֻמִּית עַל הַיּוֹת הַתְּרִיא"ק, שֶׁעֲשֶׂה אוֹ שִׁיעֲשֶׂה, טוֹב; כִּי כִּבֵּר אֶפְשֶׁר שֶׁאֶף אִם הִלֵּךְ בְּמוֹ-אֵשׁ וְלֹא נִכְוֶה, שֶׁהַתְּרִיא"ק שֶׁיַּעֲשֶׂה לֹא יִהְיֶה לוֹ סְגֻלוֹת הַתְּרִיא"ק לְהַצִּיל מִכָּל סְמֵי הַפְּנוֹת, לְפִי שֶׁהָאֲמוּת הַזֶּה שֶׁעֲשֶׂה אֶל הַתְּרִיא"ק הוּא אֲמוּת בְּלִת־עֲצֻמִּי, וְאֶפְשֶׁר שִׁיְהִיהַ בּוֹ עֲדָן חֲשֵׁשׁ-זִיּוּף.

וְהַקְבָּלָה - המסורת. **עצמי** - מאמת את עצם הדבר באופן ישיר, יאמת שהוא השליח שנשלח ע"י הוכחה המוכיחה את עצם הדבר. **בתריא"ק** - סוג של תרופה מועילה מאוד לבעיות רבות. **האָרָסִים** - סוגי ארס. **הָרְאוּיִים לְכַנֵּס** - שמהם רוקחים תרופה זו. **סְבוּתָיו** - מרכיביו. **בְּמוֹ** - בתוך.

מה הדרך להבדיל בין דת אלוהית מופת לדת אלוהית אמיתית

אימות הדת מצד עצמה ומצד השליח

משל שני הרוקחים